

ترجمه تفسیر نور

از مصطفی خرم دل
نشر احسان

تفسیر نور تألیف دکتر مصطفی خرم دل استاد دانشگاه کردستان و عضو هیئت علمی آن دانشگاه می باشد. این تفسیر تاکنون توسط نشر احسان در تهران ۶ بار به چاپ رسیده است.
چاپ اول: سال ۷۱، قطع رحلی، ۷۶۴ ص، ۱۰/۰۰۰ نسخه.
چاپ دوم: سال ۷۴، قطع رحلی، ۷۶۴ ص، ۱۰/۰۰۰ نسخه.
چاپ سوم: سال ۷۹، با تغییر صفحه آرای جدید، در قطع رحلی، ۱۳۴۸ ص، ۵/۰۰۰ نسخه.
چاپ چهارم: سال ۸۰، قطع رحلی، ۱۳۴۸ ص، ۵/۰۰۰ نسخه.
چاپ پنجم: سال ۸۱، قطع رحلی، ۱۳۴۸ ص، ۵/۰۰۰ نسخه.
چاپ ششم: سال ۸۴ با تغییر صفحه آرای در قطع وزیری، ۱۳۶۲ ص، ۱۰/۰۰۰ نسخه.
جمعا تا کنون از این تفسیر نفیس ۴۵۰۰۰ هزار جلد چاپ و منتشر گردیده است.
مؤلف محترم برای تألیف این اثر گرانبها از ۴۸ منبع از تفاسیر معتبر شیعه و سنی و کتاب های علوم قرآنی استفاده کرده است. برای اطلاع بیشتر از نحوه کار این مؤلف محترم در این تفسیر مقدمه مؤلف تقدیم می گردد.

پیشگفتار

الحمد لله الذی هدانا لهذا الذی کنا لنکفر به ان کنا من الخاسرین
اله و صحبه العظام و جمیع المؤمنین المتقین الکرام.
سعادت دنیا و آخرت انسان ها در بررسی و کشف حقایق بیشتر دو کتاب بزرگ یزدان است:
۱. قرآن، که کتاب خواندنی و معجزه جاویدان و سند حقایق آئین اسلام است و پیوسته پسان خورشید تابان بر تارک زمان درخشان و همه مردمان را به تحدی می خواند و نه تنها یکایک دانشمندان، بلکه اگر جملگی ایشان برای نگارش سوره ای همسان یکی از سوره های قرآن دست
بپاڭ سال نشر ۲۲۰
ترجمه های فارسی قرآن

۲۲۰
۲۸۷۸

به دست هم دهند، از انجام چنین کاری درمانده و ناتوان می گردند.
۲. جهان، که کتاب دیدنی طبیعت است، و از آنجا که ساخته و معجزه آفریدگار سبحان است، کسی قادر به آفرینش و افزایش ذره ای بر ذرات آن نمی باشد.
هر چه پیشها وسیع تر و دیدها عمیق تر گردد و مطالعه و تحقیق درباره این دو کتاب خداوندگار هستی بیشتر انجام گیرد، رموز و اسرارشان بهتر جلوه گر می شود، و حقایق تازه تری از آنها به دست می آید.

همان گونه که دانشمندان در گذر زمان، طبیعت را با معیار و میزان موجود در خود طبیعت سنجیده اند، و با کلتنگ طبیعت، مواد را کاویده و زیر و رو کرده اند، و به شگفتی هایی از راز و رمز نهفته در زوایای گیتی پی برده اند، و این همه نوآوریها را به دنیا ارمغان داشته اند، به همین منوال هم اگر فرزنانگان آیات قرآنی را با خود قرآن تفسیر و تبیین کنند، و با تلاش جانانه و سعی مخلصانه، حقائق زیبا و اسرار والای این کتاب سترگ و معجزه بزرگ آسمانی را کشف و منعکس سازند تفاسیر معتبر سودمندی را به مؤمنان ارمغان می دارند.

البته این عمل از دید دانایان پرهیزگار بدور نمانده است و تفسیرهای ارزشمندی در این راستا نگارش یافته است. اما پویندگانی هم بوده اند که این سبک را پیش نگرفته اند، بلکه با روش های گوناگون دیگری دست بدین خدمت ارزنده یازیده اند. یکی از زاویه ادبی، دیگری از ناحیه فلسفی، برخی بر اساس احادیث نبوی، دسته ای از نظر تاریخی، گروهی از لحاظ علوم طبیعی و دانش جدید زمان، و ... به نگارش تفسیر قرآن پرداخته اند و تفاسیر مطول و متوسط و مختصر با ارجحی را از خود به یادگار گذاشته اند.

از آنجا که اینجانب به کتب تفسیر علاقه وافر دارم و کم تر تفسیری است که تهیه نکرده باشم، چند سال پیش تفسیری را به نام «المنتخب تألیف انجمن قرآن و سنت» مصر، خریداری کردم. در این تفسیر یک جلدی، مؤلفان متن قرآن را در بالای صفحات قرار داده و معنی آیات را در زیر آنها نوشته اند و با شماره مربوطه مشخص داشته اند. سخت شیفته آن گشتم و بر آن شدم این تفسیر را به فارسی برگردانم و معانی واژه ها و بندهای مشکل هر آیه را نیز بر ترجمه آن بیفزایم. بعد از مدتی کار و کوشش، متوجه شدم که بعضی از تفاسیر دیگر در معنی برخی از آیات راهیاب تر و به مقصود وافی ترند. تصمیم گرفتم از باغ پرگل مجموعه تفاسیری که در دسترس است به گلچین معانی پردازم و همچون زنبور عسل بر بهترین شکوفه ها و خوشبوترین گلها بنشینم و انگبینی دل انگیزتر و مفیدتر تهیه بینم و بر سفره دوستان بچینم. شش سال پر کشیدن بدین گلزار و آن گلزار، و مکیدن شیره این گل و آن گل، توانستم شهد فائق و معطر سی جزء قرآن را بر خوان

۲۲۱
۲۸۷۹

شماره ۲۹، ۵۰، پناڭ

ترجمه قرآن مصطفی خرم دل

دوستان نهم. تا مزه آن به مزاج بر سفره نشستگان چه باشد.

این گلچین را «تفسیر نور» نامیده‌ام، چرا که خود فرستنده قرآن، پروردگار جهان، کتاب خود را نور نامیده است.^۳

شیوه نگارش

۱. معنی هر آیه‌ای را به گونه گویا و رسا نوشته و شماره آن را در سمت راست برگردان قرار داده‌ام. مفاهیم افزون بر واژه‌های ظاهری عبارات قرآنی را در داخل پیرانتز نوشته‌ام، به نحوی که واژه‌های پیش از پیرانتز و بعد از آن، با یکدیگر همخوان و سازگار باشد، و چنانکه مطالب داخل پیرانتز خواننده نشود، ماقبل و مابعد پیرانتز، ترجمه روان و کوتاه آیه بوده، و اگر خواننده شود، تفسیر رسا و مختصر آن بشمار آید. این مفاهیم افزوده در چاپ جدید با رنگ دیگر آمده است.

۲. سعی شده است ترجمه فارسی هر آیه‌ای درست در مقابل متن عربی آن آیه قرار گیرد، و ترجمه‌ها به دنبال یکدیگر ذکر گردند.

۳. واژه‌های مشکل و بندهای قابل توجه یا دشوار هر آیه‌ای را با ذکر شماره خود آن آیه، در پاورقی صفحات قرار داده‌ام، یعنی پاورقی هر صفحه تقریباً فرهنگی برای آیات مذکور در آن صفحه است.

۴. هرگاه در فهم دقیق معانی قرآن، بیان نکات صرفی و نحوی را ضروری و مؤثر تشخیص داده باشم، آن را در برابر واژه‌ها و بندها ذکر نموده‌ام.

۵. برای این که این گلچین، تفسیر قرآن با قرآن هماهنگ با تفاسیر معتبر بوده، و کارم تحقیق باشد نه تقلید، و تفسیر آیات باشد نه تحمیل نظرات، اغلب پس از پایان معنی واژه‌ها و بندها، به آیه‌های دیگر و گاهی به مراجع سخن، با لفظ «نگاه» اشاره نموده‌ام.

۶. اگر آیه‌ای، معانی معتبر مختلفی داشته باشد، سعی کرده‌ام معنی مهم‌تر و ارزنده‌تر را در اصل برگردان بکنجانم، و آن گاه در حواشی لغات به معنی یا معانی دیگر اشاره نمایم.

۷. چنانکه رسم الخط قرآنی با رسم الخط املائی کنونی، به گونه‌ای تفاوت داشته باشد که احساس گردد خواننده بر اثر آن چه بسا دچار لغزش یا مشکل شود، به کاهش و افزایش حروف یا تغییر شکل آن اشاره کرده‌ام.

۸. تلاش نموده‌ام گلزار معانی از بوستان آیات ربّانی، درست به همان اندازه‌ای گلچین و دسته شود که به هنگام چاپ، متن قرآنی یا نوشته‌های فارسی، یکجا در معرض دید خوانندگان گرامی قرار گیرد، و قاریان محترم به هنگام تلاوت قرآن، به معنی آیات و لغات و نکات دستوری

دسترسی داشته باشند، و از کلام نفیس ربّانی بیشتر و بهتر و ژرف‌تر استفاده کنند.

خاطر نشان کردن این نکات ضروری است که:

۱. قرآن برنامه زندگی مسلمانان است: کسی که خود را مسلمان می‌داند، باید مسائل زندگی مادی و معنوی و موضوعات خانوادگی و اجتماعی خود را با قوانین قرآن تنظیم و در پرتو قرآن حرکت نماید. لذا بر فرد مؤمن لازم است تلاوت و بررسی قرآن را جزو برنامه روزانه خویش قرار دهد، تا بر اثر تدبیر^۴ در قرآن، اوامر و نواهی آن آویزه گوش دل و جان او گردد. آیا باید برنامه زندگی را فهمید و برابر آن زیست، یا آن را بوسید و در لای پارچه‌ها پیچید؟

۲. قرآن نسخه آسمانی است: خداوند برای درمان دردهای جامعه انسانی، نسخه‌ای از آیات قرآنی^۵ را فرو فرستاده است تا مسلمانان دواهای آن را برابر دستور - بدون کم و کاست - بکار ببرند و سلامت عقل و جان، و سعادت دنیوی و اخروی خود را باز یابند. آیا دواهای نسخه را باید خورد و بکار برد، یا از دواهای خوب و خط خوانای آن فقط به به گفت؟

۳. قرآن فرمانده کل جهان برای سپاه ایمان است: قرآن نامه سرگشاده‌ای است که از جانب حاکم جهانیان برای مسلمانان فرستاده شده است تا برابر دستور آن حرکت نمایند و عمل کنند. و با لشکر جهل و کفر و ظلم و زور و هواها و هوسها بجنگند، یا بهتر بگویم: حزب الله^۶ باشند و بر حزب شیطان^۷ زنند. آیا پسند است سربازان قرآن، نامه یزدان را بخوانند و فهمیده یا نفهمیده آن را با تعظیم و تکریم بر هم نهند؟ آیا فرمانده کل جهان از این کار مؤمنان خوشنود می‌گردد؟

۴. قرآن به زبان عربی و آسان است: خداوند مهربان و بزرگووار قرآن را برای دسته خاصی نفرستاده است و آن را به گونه لغز و چپستان در نیاورده است. بلکه قرآن را به زبان عربی روشن و آشکار^۸ نازل و آن را برای هدایت و رهنمود همگان ساده و آسان^۹ نموده است تا هر کسی که به ریزه کاری‌های عربی آشنا باشد، معانی و مقاصد این کتاب مقدس را بفهمد و از این دریای بیکران به اندازه گنجایش کوزه علم و فکرش در خود جای دهد. آیا بهتر نیست بجای صرف کردن عمر عزیز در مطالعه و تدریس کتاب‌های متعدد و مکرر فلسفه و منطق یونانی و هیئت بطلمیوسی و قیل و قال بیسود حواشی، قرآن عربی و سهل و ساده را به جوانان خود بیاموزیم؟ مگر فراموش کرده‌ایم که پیغمبر (ص) و اصحاب - رضوان الله تعالی علیهم - زندگی نوین را با قرآن شروع کردند و در پرتو نور آن به همه چیز نگریستند؟ آیا نمی‌ترسیم از روزی که در آن پیغمبر در پیشگاه خدا به شکایت پردازد و بفرماید: پروردگارا اینان به ترک قرآن گفته‌اند و آن را از کلاس درس و حجره

۵. قرآن اسلحه بران مسلمانان است: مسلمانان صدر اسلام، در زیر پرچم لا اله الا الله، با دو اسلحه تيز و بران به جنگ كافران و منافقان برخاستند و دو ابر قدرت كياسره و قياصرة ايران و روم را برانداختند. اين دو اسلحه يكي قرآن و ديگرى سنت نبوى بود. هر دوى اينها در دسترس ما است. ليكن بجاي اين كه آنها را در دست بگيريم و به پيكار بنشينيم، آنها را در پارچه هاى زيادى پيچيده ايم و بر طاقچه ها نهاده ايم، يا به گورستان ها برده ايم و بجاي زندگاني براى مردگان مى خوانيم! دشمنان اسلام، خوب مى دانند كه ما به حيات مسلمانان قرآن است و بايد آن را از دست ايشان گرفت. اما برچيدن قرآن از خانه و كاشانه و مساجد مؤمنان ناشدنى است. ولى برگرفتن آن از دل و جان و گستره زندگى آنان، با تلاش بى امان و نيرنگ هاى نهران انجام پذير است.

۶. قرآن كتاب اندرز و رهنمود است: خداوند قرآن را به عنوان كتاب اندرز و رهنمود به ما معرفى مى فرمايد: و القرآن ذى الذكر (ص، ۱/۳۸). ذلك الكتاب لاريب فيه هدى للمتقين (بقره، ۲/۲). و به ما دستور مى دهد كه مردمان را با قرآن پند و اندرز دهيم: فذكر بالقرآن من يخاف وعيد (ق، ۵۰/۴۵). ولى به جاي استفاده از قرآن كه منبع اصلى اسلام و سازگار با فطرت انسان است، از اين كتاب و آن كتاب، مطالب مواعظ و سخنراني هاى خود را تهيه مى بينيم، مؤمنان را نه با فرموده يزدان، بلكه با گفتار مردمان ارشاد و راهنمايى مى كنيم! مگر به ما دستور داده نشده است كه قرآن را با مردم بخوانيم؟^{۱۱} و با آن ديگران را به رحمت خدا اميدوار و از خشم او بترسانيم^{۱۲} و ايشان را به راستاى خداشناسى رهنمود گردانيم^{۱۳}؟

پس اى مسلمانان براى نيل به سعادت در دو جهان، به سوى قرآن برگريد. قرآن را برنامه عملى زندگى خود سازيد. دوايى نسخه ربانى و حكيم صمدانى را به تمام و كمال و بجا و بموقع بكار بنديد. فرمان خداوند عالم را اجرا نماييد. زبان قرآن را بياموزيد و خودتان شخصاً به نامه خدا بنگريد و آن را فهم كنيد. با سلاح آسمانى قرآن مجهز شويد و به پيكار برخيزيد، و با قرآن خرده ها را رهنمود نماييد، و مواعظ آن را آويزه گوش جانها سازيد. تا با چشم سر توفيق و مدد خدا را ببينيد و شاهد پيروزى را در بغل گيريد. ان فى ذلك لذكرى لمن كان له قلب، او لى السمع و هو شهيد (ق/۳۷).

اميدوارم كوشش چندين ساله ام در اين راه نتيجه خود را ببخشند و مقبول درگاه يزدان و پسندیده شما مؤمنان باشد.

در خاتمه از فرزندگان پزيرگار انتظار رهنمود و دعای خير دارم. ان ارید الا الاصلاح ما استطعت و ما توفيق الا بالله

۱. و ان كنتم فى ريب مما نزلنا على عبدنا فأتوا بسورة من مثله ودهوا شهداء كم من دین الله ان كنتم صادقين (بقره/۲۳، همچنين [نگا: هود/۱۳، اسراء/۸۸].
۲. هذا خلق الله فارونى ماذا خلق اللين من دونه (لقمان/۱۱)، همچنين [نگا: فاطر/۴۰، احقاف/۱]...
۳. يا ايها الناس لاجاه كم برهان من ربكم و انزلنا اليكم نورا مبينا (نساء/۱۷۴)، همچنين [نگا: شورى/۵۲، لقمان/۸]...
۴. كتاب انزلناه اليك مبارك ليدبروا آياته و ليتدكر اولوا الالباب (ص/۲۹)، همچنين [نگا: نساء/۸۲، محمد/۲۴]...
۵. و نزل من القرآن ما هو شفاء و رحمة للمؤمنين (اسراء/۸۲)، همچنين [نگا: يونس/۵۷، فصلت/۴۴]...
۶. و من يتول الله و رسوله و الذين آمنوا فان حزب الله هم الغالبون (مائدة/۵۶)، همچنين [نگا: مجادله/۲۲].
۷. ان الشيطان لكم عدو فاتخذوه عدوا، اما يدعوا حزبه ليكونوا من اصحاب السعير (فاطر/۶)، همچنين [نگا: روم/۱۹].
۸. انما انزلناه قرآنا عربيا لعلكم تعقلون (يوسف/۲)، همچنين [نگا: طه/۱۱۳، رعد/۳۷، زمر/۲۸، فصلت/۳، شورى/۷، زخرف/۳، احقاف/۱۲]؛ و انما ننزل رب العالمين، نزل به الروح الامين على قلبك لتكون من المنذرين، بلسان عربى مبين (شعراء/۱۹۲-۱۹۵)، همچنين [نگا: نحل/۱۰۳].
۹. و لقد يسترنا القرآن للذكر فهل من مدكر (قمر/۱۷ و ۲۲ و ۲۳ و ۴۰)، همچنين [نگا: دخان/۵۸].
۱۰. و قال الرسول يا رب ان قومى اتخذوا هذا القرآن مهجورا (فرقان/۳۰).
۱۱. نكا: اسراء/۱۰۶.
۱۲. نكا: شورى/۷.
۱۳. نكا: مائدة/۱۵ و ۱۶.

